

RENEWING INJUSTICE?



**Nederlandse betrokkenheid bij
het schenden van mensen-
rechten, milieu en klimaat in
de grondstoffenwinnig voor de
energietransitie**

Dit is de Nederlandse samenvatting van het onderzoek
Renewing Injustice, uitgevoerd door Profundo in opdracht
van ActionAid Nederland en Milieudefensie.

act:onaid Profundo





HERNIEUWD ONRECHT:

hoe Nederlandse betrokkenheid bij grondstoffenwinning voor de energietransitie opnieuw bijdraagt aan gendergerelateerd geweld, uitbuiting en vervuiling

Nederlandse bedrijven, pensioenfondsen en banken zijn op grote schaal te linken aan mijnbouw naar kostbare grondstoffen die essentieel zijn voor onze energietransitie. Deze mijnbouw gaat echter veelal gepaard met gendergerelateerd geweld, uitbuiting, landroof, klimaatschade en milieuvervuiling.

In opdracht van ActionAid Nederland en Milieudefensie onderzocht Profundo op welke manier 23 Nederlandse bedrijven en 7 financiële instellingen betrokken zijn bij de mijnbouw naar negen grondstoffen die cruciaal zijn voor de energietransitie. Het onderzoek zoomt in op vier mijnbouwgebieden waar pijnlijk zichtbaar wordt dat de rekening voor de mineralenkoorts van het mondiale Noorden wordt neergelegd bij mensen in het mondiale Zuiden; bij vrouwen in het bijzonder, die door uitbuiting en armoede harder worden getroffen en nauwelijks inspraak hebben. In vier onderzochte casussen in Argentinië, Brazilië, Indonesië en Zuid-Afrika zien we hoe Nederlandse bedrijfsactiviteiten en financiële stromen bijdragen aan onrecht en ongelijkheid. Om gevaarlijke klimaatverandering

te voorkomen is de energietransitie noodzakelijk. Maar de groeiende vraag naar mineralen en metalen voor die transitie herhaalt op de huidige wijze het patroon van uitbuiting door de fossiele industrie: grondstoffen komen uit het mondiale Zuiden, de winst is voor het rijke Noorden. Actie is nodig vanuit de politiek en het bedrijfsleven om verder onrecht en klimaatschade te voorkomen.

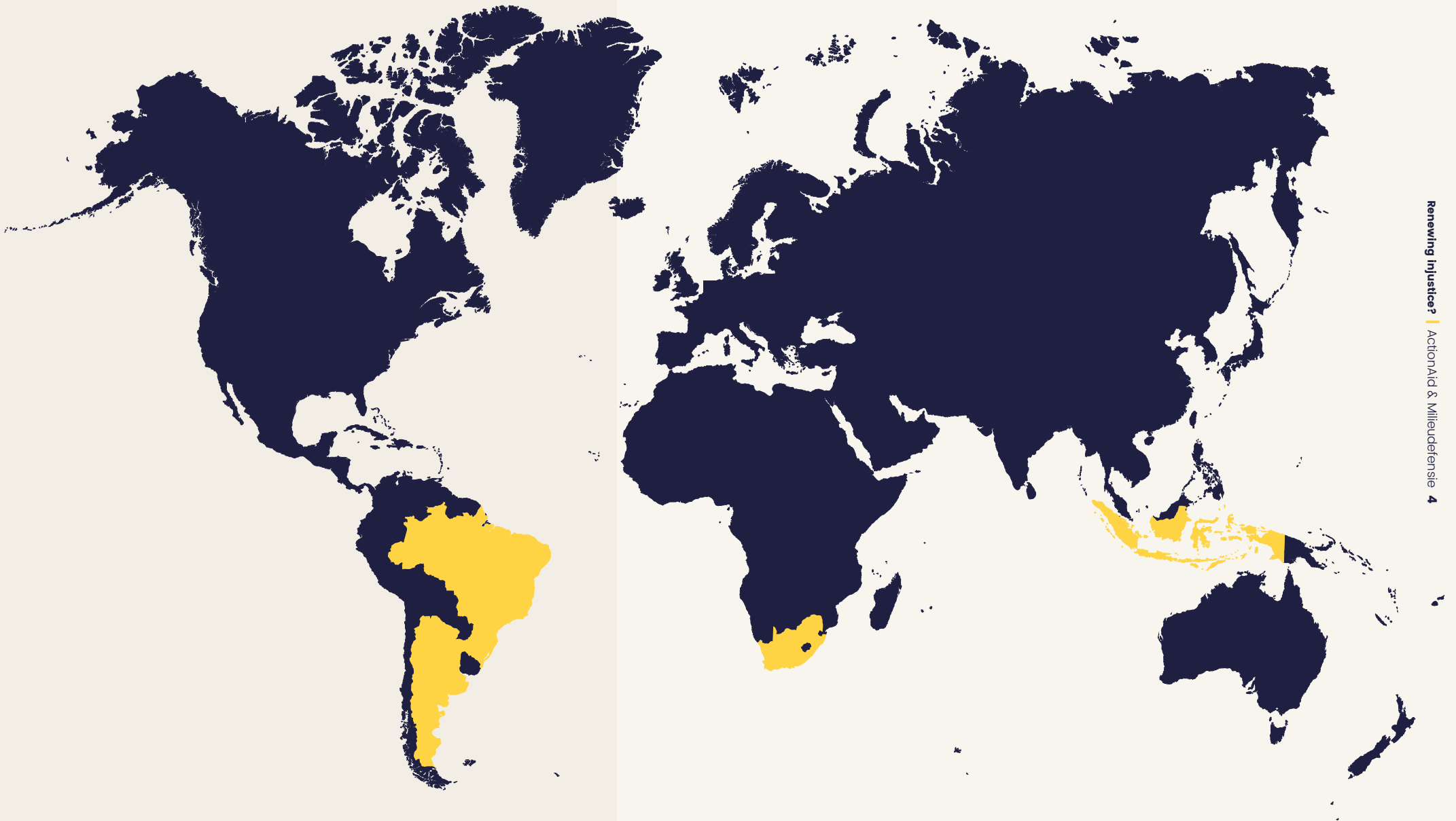
Monica haalt water in Kathu, Noordkaap provincie in Zuid-Afrika, waar toegang tot water is verslechterd door mijnbouw. ©ActionAid

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN:

- Energie- en grondstoffenhandelaar Vitol en autoconcern Stellantis zijn via hun toeleveringsketens en geldstromen te linken aan mineralenwinning die gepaard gaat met ernstige schendingen van mensen- en milieurechten in Argentinië, Indonesië en Brazilië.
- De omvang van leningen en garanties van ING, ABN AMRO en Rabobank verstrekt tussen 2016 en 2024 die kunnen worden toegeschreven aan de winning van negen cruciale transitie mineralen, is **11,5 miljard** dollar. Volgens de Money & Mining Database zijn Nederlandse financiers de negende grootste verstrekkers van leningen en diensten aan bedrijven die betrokken zijn bij de winning van transitie mineralen.
- Nederlandse financiers investeerden **2,3 miljard** dollar in deze transitie mineralen via aandelen en obligaties. Van de onderzochte financiers zijn Nederlandse pensioenfondsen ABP, Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) en de NN Group respectievelijk de grootste investeerders.
- De verwevenheid van Nederlandse bedrijven en financiers met de evidente sociale en milieumisstanden rondom de winning van transitie mineralen is onzichtbaar door het gebrek aan transparantie in financiële constructies en vage handelsketens. Hiermee vermijden deze bedrijven en financiers verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor hun aandeel in onrecht en milieuschade.
- Ondanks beleidsbeloften over duurzaamheid en het respecteren van mensenrechten, zijn Nederlandse bedrijven en financiers via hun handelsketens en financiële relaties verbonden met mensenrechtenschendingen en milieuschade in onder meer Argentinië, Indonesië, Brazilië en Zuid-Afrika.

VIER CASUSSEN:

bauxiet, lithium, mangaan en nikkel



ARGENTINIË LITHIUM



In de kwetsbare hooggelegen zoutvlakte Salar del Hombre Muerto exploiteren buitenlandse mijnbouwbedrijven als POSCO en Rio Tinto de lithiumvoorraden. Volgens de inheemse Atacameños del Altiplano-gemeenschappen zijn zij vooraf niet voldoende geraadpleegd, een directe schending van ILO-Conventie 169. In 2024 schortte het Hooggerechtshof van Catamarca inderdaad nieuwe mijnbouwvergunningen in Río Los Patos–Salar del Hombre Muerto op totdat voor de hele regio milieueffectstudies zijn uitgevoerd van voldoende kwaliteit en met respect voor inheemse rechten. Intensieve zoutonttrekking leidt tot waterschaarste in rivieren en moerasgebieden wat veeteelt, landbouw en toegang tot water en voedsel schaadt. Vrouwen hebben het meeste last van vervuild water vanwege de impact op de voedselvoorziening en toegenomen zorgtaken, doordat ze bijvoorbeeld ver moeten lopen voor schoon water. Zodra zij zich verzetten tegen deze mijnbouwbedrijven worden zij geïntimideerd en gecriminaliseerd. Argentinië's nieuwe investeringsregime (RIGI) beschermt bedrijven tegen sterkere regelgeving, sociale en milieugerelateerde klachten en juridische procedures als zij die schadelijk achten voor hun winsten in de toekomst, ook wanneer deze klachten de bescherming van grondwater of inheemse rechten betreffen.

NEDERLANDSE LINK

- Voor het Nederlandse autobedrijf **Stellantis**, via zijn merken Fiat en Opel, bestaat een waarschijnlijke link met POSCO's lithiummijnbouw in Argentinië via de levering van batterijen van de Koreaanse batterijleverancier LG Energy Solutions in Polen.
- Nederlandse pensioenfondsen **PFZW**, **ABP** de **ING** hebben respectievelijk beleggingen en leningen ter waarde van **2,5 miljoen** dollar die kunnen worden toegeschreven aan Rio Tinto's lithiumwinning in deze regio.

INDONESIË NIKKEL



Het Indonesia Weda Bay Industrial Park op Halmahera is een gigantisch nikkelverwerkingscomplex dat draait op elf steenkoolcentrales, met nog drie fabrieken in aanbouw. Samen stoot dit naar verwachting jaarlijks 28,6 miljoen ton CO₂ uit, gelijk aan de jaarlijkse uitstoot van 6,6 miljoen benzineauto's. Omwonenden worden niet geïnformeerd over de redenen achter de grondonteigeningen en worden bedreigd door bedrijfsmedewerkers en militairen wanneer zij niet meewerken. Industriële vervuiling heeft lokale koraalriffen en vispopulaties al aangetast. De nikkelindustrie brengt de lokale bevolking geen economische voordelen, armoedecijfers zijn zelfs gestegen in de regio. Inheemse Sawai-vrouwen wordt door bewakers de toegang tot hun traditionele visgebieden ontzegd en kunnen steeds moeilijker rondkomen van visserij. Vrouwelijke medewerkers op het complex maken melding van slechte werkomstandigheden, discriminatie en seksuele intimidatie. Ondanks juridische stappen, protesten en overheidsonderzoeken door en namens de getroffen gemeenschappen zijn er weinig acties ondernomen om de situatie te verbeteren.

NEDERLANDSE LINK

- Het Nederlandse autoconcern **Stellantis** koopt nikkel van **Huayou Cobalt**, één van de eigenaren van dit mijnencomplex.
- **ABN AMRO** verstrekke **16 miljoen** dollar aan leningen die kunnen worden toegeschreven aan Eramet's mede-eigenaarschap van de PT Weda Bay nikkelmijn.

BRAZILIË BAUXIET



Mijnbouwmultinational Alcoa opereert al meer dan 25 jaar in het Amazonegebied rondom Juruti (Pará). Lawaai, licht en rood stof vervuilen de lucht en het water stinkt naar diesel. Op 26 december 2020 brak een dam: rode klei stroomde de toevoerrivieren van de Amazone in, vervuilde het water en doodde de vissen. De Ribeirinhos-gemeenschappen kunnen door ontbossing en watervervuiling niet meer in hun levensonderhoud voorzien en zijn afhankelijk van het kopen van water en van voedselhulp van het bedrijf. Het bedrijf schreef de damdoorbraak in rapporten aan investeerders toe aan “bodemerrosie en regen.” De Braziliaanse regionale overheid legde Alcoa 49 boetes op met een totaalbedrag van 1,94 miljoen dollar, het bedrijf betaalde tot op heden minder dan een kwart van dit bedrag. In november 2024 verwierpen alle 71 gemeenschappen in de regio unaniem de expansie van de mijnen.

NEDERLANDSE LINK

- Uit handelsgegevens blijkt dat **Vitol** 48.000 ton aluminiumstaven ontving van Rio Tinto's Canadese dochteronderneming in mei en juni 2025. Rio Tinto lijkt op zijn beurt een deel van zijn bauxieterts voor Canadese aluminiumactiviteiten te kopen van mijnbouwgi-gant Alcoa in Brazilië, dat mijnen in de Jurutiregio heeft.
- **ABN AMRO** en **ING** hebben tussen 2016 en 2022 gezamenlijk **45 miljoen** dollar aan leningen verstrekt die kunnen worden toegeschreven aan Alcoa in deze regio van Brazilië.
- Pensioenfondsen **ABP** en **PFZW** hebben **21 miljoen** dollar aan beleggingen die kunnen worden toegeschreven aan dezelfde activiteiten van Alcoa in de Juruti regio.

ZUID-AFRIKA MANGAAN



Het Kalahari Manganese Field in de Noord-Kaap bevat zo'n 80 procent van de wereldwijde continentale mangaanreserves. De 23 actieve mangaanmijnen, waaronder de Mokala mijn (voor de helft in handen van Glencore), gebruiken zoveel grondwater dat bewoners weinig tot geen toegang meer hebben tot schoon drinkwater. Stof door mijnexplosies veroorzaken luchtwegaandoeningen. Langdurige blootstelling aan dit stof leidt tot manganisme, een neurologische aandoening die op Parkinson lijkt. Dezelfde explosies beschadigen asbest-bevattende gebouwen in dit voormalige asbestmijngebied. Onderzoek uit 2024 toont aan dat vrouwen hier kwetsbaarder zijn voor seksuele uitbuiting. In de regio leidt de instroom van met name mannelijke mijnwerkers tot een toename van gendergerelateerd geweld en seksuele intimidatie.

NEDERLANDSE LINK

- Uit het onderzoek blijkt dat tussen 2016 en 2024 in totaal **93 miljoen** dollar aan leningen en garantstellingen van **ABN AMRO**, **ING** en **Rabobank** aan mijnbouwgi-gant Glencore toegeschreven kunnen worden aan mangaan uit Zuid-Afrika.



STRAFFELOOSHEID

Het is een onontwarbare kluwen van bedrijven en complexe handelsrelaties die de onderzoekers aantreffen in de toeleveringsketens van transitie mineralen.

De traceerbaarheid van mineralen blijft beperkt en bedrijven weigeren veelal openheid van zaken te geven over hun leveranciers. Daarmee is herkomst en bijkomende verantwoordelijkheid voor schendingen vrijwel niet te herleiden. Een aantal van de onderzochte Nederlandse bedrijven en financiers hebben een ESG-beleid (Environmental, Social, Governance) dat op papier aansluit bij de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). Toch zijn zij verbonden via hun handels- en financiële relaties met mensenrechtenschendingen en milieuschade in de vier landen waar benadeelden geen enkele bescherming, compensatie of erkenning krijgen.

De EU *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD, ook wel de anti-wegkijkwet genoemd) die bedrijven verplicht misstanden in de keten aan te pakken was in juli 2024 aangenomen door het EU-parlement, maar is inmiddels door een fors en ondemocratisch dereguleringspakket (EU Omnibus I) flink uitgekleed.

Met de bevindingen in dit rapport willen Milieudefensie en ActionAid de politiek wijzen op het gat in de bestaande wetgeving en handhaving en bedrijven en financiers aanspreken op hun individuele verantwoordelijkheid voor rechtvaardige en duurzame ketens. Het kabinet en de Tweede Kamer worden opgeroepen om dit gat snel te dichten en bedrijven en financiers moeten verantwoordelijkheid nemen voor mens, milieu en klimaat in de gehele keten.

De gemeenschappen in de mijnbouwgebieden in Zuid-Afrika komen op voor hun rechten. ©ActionAid

AANBEVELINGEN VOOR BELEIDSMAKERS:

- **Verklein de vraag bij de bron:**

Prioriteer de aanpak van de Nederlandse afhankelijkheid van grondstoffen door te investeren in efficiënt materiaalgebruik, hergebruik, reparatie, recyclen en alternatieven.

- **Bescherm mens en planeet:**

Zorg dat al het beleid rond de energietransitie, verdragen en strategische partnerschappen gestoeld is op gelijkwaardigheid, transparantie en bindende garanties voor mensenrechten, milieu en het klimaat.

- **Verplicht bedrijven:**

Voer ambitieuze en gender-responsieve wetgeving in voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Zorg bij de implementatie van de CSDDD voor ketenverantwoordelijkheid in lijn met de OESO-richtlijnen en UNGPs, ook voor financiers, inclusief verplichte klimaattransitieplannen, toegang tot recht voor burgers en aansprakelijkheid voor bedrijven.

- **Zorg voor inclusieve besluitvorming:**

Garandeer de betekenisvolle consultatie van vrouwen, gemeenschappen en werknemers die worden geraakt door de energietransitie in besluitvormingsprocessen, inclusief het recht op vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde toestemming (FPIC) en de mogelijkheid om nee te zeggen (Right to say No) tegen mijnbouw.

- **Zorg voor een eerlijke verdeling van de baten:**

Ondersteun en neem verantwoordelijkheid voor duurzame ontwikkeling in het mondiale Zuiden o.a. door investeringen in lokale waardetoevoeging, trainingsprogramma's, economische diversificatie en hernieuwbare energievoorzieningen die voorzien in de behoeften van lokale gemeenschappen en/of in lokaal eigendom zijn.

- **Betaal de historische schuld:**

Zorg voor voldoende publieke financiering voor een rechtvaardige energietransitie door het verstrekken van voldoende klimaatfinanciering, schuldverlichting en eerlijke belastingheffing op bedrijven waardoor landen in het mondiale Zuiden zelf beter kunnen profiteren van de grondstoffen die zij hebben.

AANBEVELINGEN VOOR BEDRIJVEN EN FINANCIERS:

- **Respecteer mens en planeet:**

Bedrijven en financiers moeten in hun hele waardeketen mensenrechten, arbeidsrechten en het milieu respecteren. Het naleven van FPIC en het betekenisvol consulteren van getroffen gemeenschappen staan hierbij centraal.

- **Verbeter de ketenverantwoordelijkheid:**

Implementeer doorlopende en gender-responsieve due diligence voor mensenrechten en milieu, in lijn met de OESO-richtlijnen en de UNGPs in de hele waardeketen. Zorg daarbij voor de betekenisvolle consultatie van alle (potentieel) getroffen inclusief werknemers, vrouwen en gemeenschappen.

- **Ontwikkel en implementeer klimaattransitieplannen:**

Bedrijfs- en financieringsactiviteiten moeten worden afgestemd op de internationale klimaatdoelen in lijn met het pad naar 1,5°C reductie, door geloofwaardige, tijdgebonden klimaattransitieplannen te ontwikkelen en implementeren om uitstoot in de hele waardeketen te verminderen.

- **Zorg voor transparantie en traceerbaarheid:**

Zorg voor openbare en toegankelijke informatie over beleid, risico's, negatieve impacts en herstelmaatregelen voor de hele waardeketen. Zorg voor de volledige traceerbaarheid van leveranciers en zakelijke relaties, zodat getroffen gemeenschappen toegang hebben tot informatie en rechtsgang. Voor financiers betekent dit ook transparantie over financiering van klanten, investeringen en portfolioactiviteiten.

- **Waarborg toegang tot herstel:**

Bedrijven en financiers moeten zorgen voor toegankelijke en effectieve toegang tot informatie, klachten- en herstelmechanismen, met actieve betrokkenheid van getroffen gemeenschappen en werknemers.

- **Verantwoord terugtrekken:**

Bedrijven en financiers moeten bij opschorting van zakenrelaties of financiering zich op verantwoorde wijze terugtrekken, met natuurherstel en financiële compensatie voor getroffen gemeenschappen.

- **Eisen aan leveranciers en klanten:**

Bedrijven en financiers moeten heldere en bindende eisen stellen aan leveranciers en klanten, zodat zij dezelfde normen naleven in lijn met de OESO-richtlijnen en de UNGPs. Ook moeten ze eisen dat die een klimaattransitieplan opstellen en uitvoeren.

- **Pas heldere uitsluitingscriteria toe:**

Financiers moeten bedrijven uitsluiten of (verantwoord) desinvesteren bij ernstige mensenrechtenschendingen, milieuschade, nieuwe fossiele uitbreiding of activiteiten die strijdig zijn met klimaatdoelen.



Gebaseerd op: Shipman P. e.a., 'Renewing Injustice', ActionAid Nederland, Milieudefensie en Profundo, 2026.
Onderliggend onderzoek: Geurts S., Warmerdam W. en Rajeevan C., (12 februari 2026), 'Uncovering the hidden costs of the energy shift: Dutch links to the transition mineral supply chain', Profundo. Beschikbaar op aanvraag.

actionaid.nl
milieudefensie.nl